

21. årgang, nr. 1, juni 2001

PAPYRUS

Ægyptologisk tidsskrift

Amarna Royal Tombs
Project

G.T. Martin side 14

“Må din ka forbande dine
fjender”

O. Herslund side 17

Minmose, en højt-
stående embedsmand
fra 18. dynasti

M. Gregersen side 24

Amelia Edwards

T.H.-Rasmussen side 27

Historier om omvendelse

P.J. Frandsen side 33

Hakhtharshenu

K. Ryholt side 37

Gertie Englund 70

K. Nordh side 38

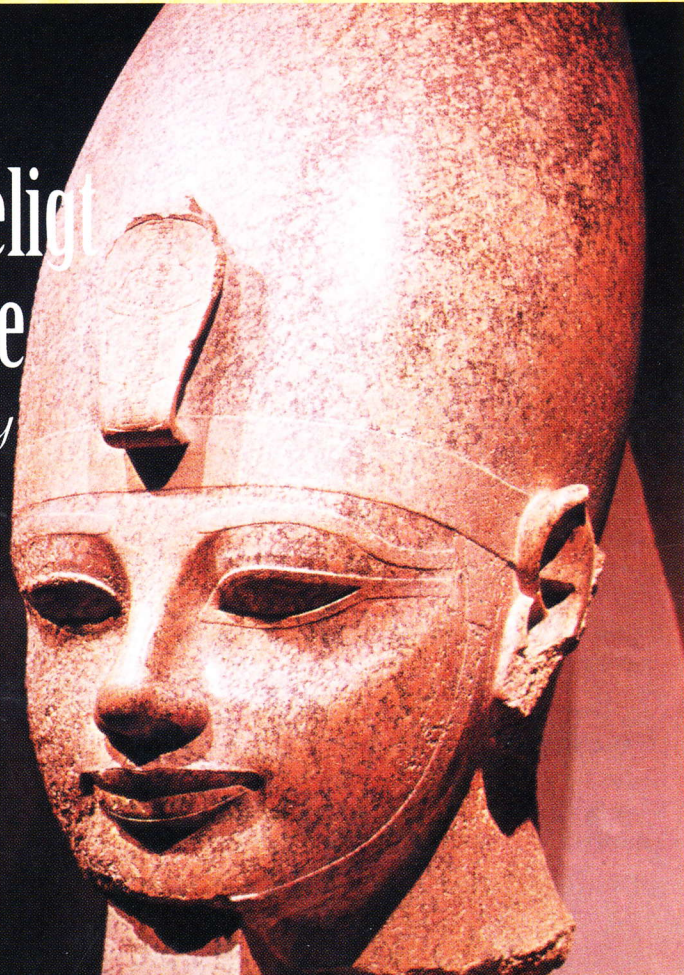
Fallos

L. Mammiche side 50

Et
kongeligt
billede

A. Kjølby

side 4

Fallos

Lise Manniche

Under et besøg i Toronto i foråret stilede jeg naturligvis mod Royal Ontario Museum, som har en udmærket samling af ægyptisk kunst. Derudover har de en afstøbning af hele Punt-væggen fra Hatshepsuts tempel i Deir el-Bahari, hvor man i godt lys og uden en horde af turister og råbende guider kan studere alle detaljerne i fred og ro.

Samlingens inspektør, Roberta Shaw, viste mig rundt i museets magasiner, og her var der interessante ting at se i skabene. Det mest fascinerende var uden tvivl at opdage en stor samling af de træfallos'er fra Hatshepsuts tempel, som Naville i sin udgravningsrapport fra 1913 kun giver et par linier, men som senere er blevet behandlet af G. Pinch med en enkelt illustration i s/hv. På bagsiden af dette nummer af *Papyrus* ses så alle de 21 stykker i Toronto for første gang i farver.

Fallos'erne er i mere eller mindre "naturlig størrelse", hvilket jo er et fleksibelt begreb. De ser ud til at være af akacietræ. Enkelte blandt dem er malet røde (den normale farve for mænds hud), nogle har spor af hvidt og tre af gult. En enkelt i Toronto har yderligere bemaling med blå og hvid farve (2. rk. fra oven, længst t.v.). Pinch nævner, at den blå kan gengive årer, men det kunne nu også være rester af en lotusguirlande. Nogle af fallos'erne er forsynet med en tap, som om de havde været fastgjort til noget. Dette kunne være en figur – i Deir el-Bahari blev der fundet et par meget primitivt udskårne statuetter, som havde huller både til at fastgøre arme og tilsyneladende en penis – men måske snarere en base, således at genstanden kunne anbringes i stående stilling.

Ifølge Naville var "mange kurve fulde af groft udskårne træfallos'er blevet anbragt på gulvet rundt om statuen [af Hathor-koen]. Nogle få blev også fundet i affaldet et stykke væk fra

sanktuarier." De arkæologiske omstændigheder tyder på, at de stammer fra det 20. dynasti. I området omkring Hathors tempel blev der fundet en lang række andre votivgaver, der havde med fertilitet og frugtbarhed i almindelighed at gøre. Det samme afspejler sig i andre templer for Hathor i Ægypten og Nubien. Det er interessant, at der netop i Deir el-Bahari også blev fundet rester af et maleri på læder, der viser en person med en stor, bagudvendt fallos, som danser til harpespil med en pisk i hånden. Ifølge Pinch, der sammenligner med en lignende fremstilling af guden fra græsk-romersk tid, er danseren sandsynligvis Bes, den musikalske dværggud med det store lem, der specielt tager sig af kvinderne i perioden fra undfangelse til fødsel.

Sådanne votivfallos'er kunne have spillet en rolle i forbindelse med ønsket om en god høst og frugtbarhed generelt, men måske især når det drejede sig om et ungt pars bestræbelser for at viderebringe slægten. Hathor har en rolle at spille her, og ganske særligt i Theben, hvor hun under Den skønne Dalfest indgik et helligt ægteskab med guden Amon, der kom sejlene fra Karnak. Denne dalfest afbildes hyppigt i de thebanske grave fra

18. dynasti, men forsvinder fra billedprogrammet i ramesside-tiden, hvor den dog nævnes i tekster f. eks. på statuer og statuetter. Så sent som omkring år 60 f. Kr. omtales festen af Diodor (I,97) i følgende vendinger: "Hos ægypterne bæres hvert år Zeus' (= Amons) gudeskrin over floden til Libyen (= den vestlige Nilbred) og bringes så tilbage nogle dage senere...og med hensyn til disse guders samvær så bærer præsterne i deres festdragt begges skrin op til et højt sted (uden tvivl = klippetemplet), som er bestrøet med blomster af enhver art." Diodor bruger denne hændelse til at illustrere en passage i Iliaden (I. 346ff.), som beskriver Zeus' hellige ægteskab med Afrodite (=Hathor), hvis fuldbyrdelse afspejles i naturens fornyelse, idet han "knugede sin hustru i sine arme. Og under dem udsendte den guddommelige jord nyt græs og dugvåd lotus og krokus og hyacint, så tyk og blød..."

Litteratur

- L. Manniche, *Sexual Life in Ancient Egypt*, London/New York 1987. 1997 (se fig. 39).
G. Pinch, *Votive Offerings to Hathor*, Oxford 1993, især s. 235-45.

